

ЧИ МАЮ Я ПРАВО ВИМАГАТИ ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ОСІБ, ЩО ВЧИНILI КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ?

Сутність закону — людинолюбство.

Із найдавніших часів суспільства встановлювали правила поведінки та передбачали покарання для тих, хто їх порушував. У первісних племенах це були вигнання, відплата чи навіть смерть. Із появою письмових законів, таких як Закони Хаммурапі чи Закони XII таблиць, покарання набули системного характеру. У Середньовіччі вони залишалися жорстокими, але з розвитком гуманізму з'явилися поміркованіші заходи — ув'язнення та виправні роботи. Без перебільшення можна стверджувати, що сьогодні кримінальне право ґрунтується на принципах справедливості, пропорційності та захисту прав людини, що встановлюють чіткі межі покарань. Однак, питання залишається відкритим: чи маю я право вимагати обмеження прав осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, і де проходить межа між справедливістю та порушенням прав людини?

Згідно зі статтею 3 Конституції України, «Людина, її життя, здоров'я, честь і гідність» є найвищою соціальною цінністю. Стаття 21 підтверджує, що всі люди рівні у своїй гідності та правах. Проаналізувавши законодавство України, ми можемо зробити висновок про те, що права і свободи людини — це сукупність гарантованих державою можливостей, які дозволяють людині вільно жити, діяти та розвиватися в межах закону.

Обмеження прав осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, є важливою складовою правової системи, оскільки безкарність може призвести до хаосу. Водночас такі обмеження мають бути чітко визначеними, щоб не суперечити основоположним правам людини. Покарання, як визначено у ч.1, ст. 50 КК України, — це примусовий захід, що застосовується до винної особи за рішенням суду та полягає в обмеженні її прав і свобод. Воно може впливати на різні аспекти життя: позбавлення волі, обмеження пересування, власності або професійної діяльності.

Із одного боку, покарання – це форма відповідальності, яка забезпечує справедливість та захищає інших громадян від повторних правопорушень. ККУ передбачає різні види покарань.

Штраф як вид покарання (ст. 53 КК) є фінансовим обмеженням, яке змушує засудженого сплатити певну суму коштів. Це покарання прямо обмежує майнові права особи, змушуючи її витратити власні фінансові ресурси на сплату санкції.

Позбавлення військового або спеціального звання, рангу, чину чи кваліфікаційного класу (ст. 54 КК) спричиняє втрату привілеїв і пільг, пов'язаних із цими статусами.

Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю (ст. 55 КК) є суттєвим обмеженням права на працю. Засуджений не може займати визначені судом посади в державних органах, органах місцевого самоврядування чи навіть у приватних структурах.

Громадські роботи (ст. 56 КК) та виправні роботи (ст. 57 КК) передбачають виконання засудженим певних трудових завдань у визначений час, що обмежує його право на вільний розпорядок часу, а також може впливати на фінансовий стан засудженого.

Службові обмеження для військовослужбовців (ст. 58 КК) є спеціалізованим покаранням, що впливає на кар'єрний ріст у військовій сфері.

Конфіскація майна (ст. 59 КК) суттєво обмежує майнові права особи, позбавляючи її нерухомості, транспортних засобів, фінансових активів та інших матеріальних цінностей.

Пробаційний нагляд передбачає постійний контроль за засудженим, що обмежує його свободу пересування та приватне життя.

Арешт (ст. 60 КК) є покаранням, що передбачає тимчасову ізоляцію особи в спеціалізованих установах, що, фактично, позбавляє її права на свободу пересування.

Обмеження волі (ст. 61 КК) полягає в утриманні засудженого в установах відкритого типу під наглядом, без повної ізоляції від суспільства. Це обмежує його особисту свободу, можливість вільного пересування, право на працю та підтримання соціальних зв'язків.

Тримання в дисциплінарному батальйоні (ст. 62 КК) є покаранням для військовослужбовців строкової служби, що передбачає їх утримання в умовах суворого військового контролю. Це позбавляє особу права вільного пересування, впливає на кар'єрні перспективи та соціальні зв'язки.

Позбавлення волі на певний строк (ст. 63 КК) є найсуворішим обмеженням прав і свобод людини. Засуджений втрачає можливість самостійно визначати місце перебування, підтримувати соціальні зв'язки, працювати чи отримувати освіту без спеціального дозволу. Це покарання залишає довготривалі наслідки навіть після звільнення.

Довічне позбавлення волі, фактично, повністю позбавляє людину всіх прав і свобод, окрім базових фізіологічних гарантій.

Із іншого боку, навіть особи, які вчинили кримінальні правопорушення, не втрачають своїх основних прав, гарантованих як національним законодавством, так і міжнародними нормами. Зокрема, вони зберігають право на життя, що означає, що держава не може позбавити їх цього права.

Заборона катувань є абсолютною нормою, закріпленою в міжнародних договорах, таких як Конвенція проти катувань ООН. Це означає, що навіть під час слідства, допиту чи відбування покарання до засуджених не можна застосовувати жорстоке, нелюдське або таке, що принижує гідність, поводження.

Беззаперечно, кожен засуджений має право на справедливий судовий розгляд, що передбачає незалежний суд, можливість захисту, право на оскарження вироку та дотримання всіх процедурних гарантій. Без справедливого судового процесу є ризик винесення неправомірного або надмірно суворого вироку.

Цілком справедливим буде твердження, що надмірне обмеження прав засуджених або застосування надзвичайно жорстоких покарань суперечить міжнародним стандартам прав людини. Якщо держава дозволяє собі надмірну жорсткість у кримінальному праві, це може призвести до зловживань владою, переслідування невинних осіб та навіть до застосування покарань, що більше схожі на помсту, ніж на справедливе відновлення правопорядку. Баланс між покаранням і правами людини необхідний для того, щоб кримінальна система залишалася не лише ефективною, а й гуманною.

Судова система гарантує законність покарань, зберігаючи основні права засуджених. Право на справедливий суд (ст. 6 ЄСПЛ) забезпечує неупереджений розгляд справи, а можливість апеляції дозволяє виправляти судові помилки. Контроль за умовами відбування покарання запобігає порушенням прав засуджених, зокрема, забороняє нелюдське поводження (ст. 3 ЄСПЛ). Судова практика підтверджує, що покарання повинно бути справедливим і пропорційним, без порушення гідності людини.

Близько 55% колишніх ув'язнених в Україні повторно вчиняють злочини. Водночас, пробація показує значно кращі результати: 97% осіб, які перебувають під пробаційним наглядом, не порушують закон під час відбування покарання. Таким чином, це свідчить про ефективність альтернативних покарань у зниженні рецидиву та необхідність реформування системи кримінальної відповідальності.

Громадяни мають право вимагати справедливості та захисту від злочинців, адже їхні права також повинні бути забезпечені. Без належних гарантій безпеки суспільство не може функціонувати ефективно. Саме через законні механізми, люди мають можливість впливати на систему правосуддя.

Однак, вимагати обмеження прав правопорушників поза межами закону або з емоційного прагнення до помсти є небезпечним і неприпустимим шляхом. Такий підхід може призвести до порушення основних прав людини та правового свавілля. Тому, вимагати покарання правопорушників можна лише в межах законодавства.

Баланс між покаранням і захистом прав людини є ключовим принципом правової держави. Покарання має бути справедливим, пропорційним тяжкості правопорушення і сприяти виправленню правопорушника. Однак, навіть засуджені зберігають основні права, і надмірні обмеження можуть порушити ці права, ускладнити реабілітацію та сприяти рецидивам. З іншого боку, занадто м'які санкції можуть знецінювати правосуддя і не виконувати свою превентивну функцію.

Отже, я маю право вимагати обмеження прав і свобод осіб, що вчинили правопорушення для забезпечення справедливості, безпеки суспільства та захисту прав інших громадян. Проте це повинно відбуватись у межах закону, з дотриманням принципів пропорційності та гуманності, щоб покарання не перевищувало необхідної міри. Вимагаючи такого обмеження, я сприяю відновленню справедливості та запобігаю новим правопорушенням, зберігаючи баланс між покаранням і правами людини.